

POŁUDNI (17) *ai*

o jasne.

sg *m N* południ (3). ◇ *G* południego (2); -ego (1), -(e)go (1). ◇ *L* południm (1). ◇ *f N* południą (1). ◇ *G* południój (1). ◇ *D* południ(e)j (1). ◇ *A* południą (2). ◇ *I* południą (1). ◇ *n G* południ(e)go (1). ◇ [L południ(e)m.] ◇ *pl* [G południch.] ◇ *A subst* południ(e) (3). ◇ *L* południch (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w. (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

Przymiotnik od „południe” (17) :

1. [Od znac. ‘pora dnia’: *odbywający się w południe*: Pilności też trzeba nałożyć/ ażby Catechióm niedziele każdei nie iedno kazan był/ ale też przed/ y po takowem południem kazaniu/ [...] śpiewan [...] był. *UstKościel* 109v.]

2. *Od znac. ‘strona świata’: znajdujący się na południe od czegoś; skierowany ku południowi; wiejący od południa (17) :*

W połączeniach z określeniami innych stron świata [w tym: pułnocny (a. od północy) (4), zachodni (a. od zachodu (słońca)) (3), od wschodu (2)] (5): MurzNT Luc 13/29; Abowiem wiele ludzi którzy byli w pułnocnych kráinách/ dziś śą w południch: kthorzy byli ná wýchod Słońcá/ dziś śą ná zachod BielKron 335v, 33v, 337v, 445v.

W przeciwstawieniu: »południ... pułnocny« (1): Krzyk w okręćie/ á chmury nocy przydawáią/ Świátá nie znáć/ wiátry łye łobie śprzećiwáią. Vśiłuie zachodny przećiwko wýchodnému: Vśiłuie Południ przećiw Północnému. KochPam 85.

Wyrażenia: »południ(a) kraina, kraj« [szyk 2:1] (2:1): BielKron 335v, 444v; Która powieść [...] Znaczyłá/ że zá láty miał wftáć lud z pułnocy/ Którégo kray południ niémiał zdołáć mocy. KochProp 13; [KmitaŻyw A4v].

»południa strona« [szyk 4:1] (5): Ná południą śtronę obracáią thwarz łwoię [Turcy] gdy łie modlą Bogu. BielKron 259v, 43v, 445v [2 r.], 447v; [TomZbrudzBrul Num 21/1].

[»południe strony [= kraje]«: Przydawa łie też odchod prze wielkie zimno ktore płod zabija/ czo łie przydawa w pułnocnych krainach: Takieź y dla wielkiego gorácza ktorem łie brzemienna śpraczuie/ takieź y płod w niey tak iż go niemoże zcierpieć to łie przygadza w południch śtronach SpiczZioł 1542 181v.]

»południ wiatr(ek)« = auster PolAnt [szyk 2:1] (3): I przyidą [na Sąd Ostateczny] od wýchodu i zachodu łłońca/ i od pułnocnego/ i południego wiatru/ i będą w kroleńtwie bożem puładźeni MurzNT Luc 13/29; KochPam 85; Dopieroby wefelśza ćień od drzew pádálá/ Y pod łwym łkrzydłem miłśze pośiedzenie miálá/ Kiedy południ wiatrek lekko zmorzá wýchodźi/ A znoie ćieplým łłońcem poruńzone chłodzi. WitosłLut A5v.

Zestawienia: »Południ Ocean« = południowa część Oceanu Atlantyckiego (1): [wyspy] Fortunáthe ktorych łżeść ná południm Oceanie. BielKron 461v.

»Morze Południe« = któraś część Morza Śródziemnego: Morze Egejskie lub Adriatyckie (1): dawamy á ná was przenałzamy łwobodnie ná wieczność/ włythki kráiny od pułnocnego morzá wielkiego Oceaná lodowátého/ áź do morzá Włofkiego/ łkálnego/ południe⁸⁰ áby w tych kráinách żadny nie łmiał łie łádzic áni ośiadáć/ iedno wálze pokolenie BielKron 337v.

»Ryba Południa« = *południowa część gwiazdozbioru Ryb (3)*: Z Rybami wchodzi Ryba południa połpu: Y Andromedy widać prawą łronę z dołu. *KochPhaen* 24, 15, 20.

Cf **POŁUDNIEJSZY, POŁUDNIOWY, POŁUDNY, POŁUDZIENNY**

JDok